

Nieuwsbrief

Nummer 2 – juni 2003

Inhoud

Vogelpest	1
Citaten:	1
Gevolgen vogelpest voor Ekopluis	3
Herhaalde oproep	3
Bouw biologische proefstal PV vordert gestaag	3
Dioxine.....	4

Vogelpest

We mogen niet te vroeg te juichen, maar het lijkt erop dat het einde van de vogelpest in zicht komt. De gevolgen zullen helaas nog een tijd voortduren en de pluimveesector zal veranderen. We zullen de ontwikkelingen nog lang indelen in 'voor' en 'na' het uitbreken van de vogelpest. Meteen nadat de vogelpest was uitgebroken, kreeg de biologische pluimveehouderij (enigszins voorspelbaar, maar toch erg kwetsend) door een aantal vooraanstaande personen de schuld in de schoenen geschoven. Gelukkig deed niet iedereen daaraan mee, ook minister Veerman niet. Verderop in deze nieuwsbrief staan een aantal citaten van personen die op verschillende manieren bij de vogelpest betrokken waren en die mij op één of andere manier raakten. Ik hoop dat duidelijk wordt hoe de vogelpest de Nederlandse pluimveehouderijsector is binnengekomen en zich heeft ontwikkeld, zodat we daar lering uit kunnen trekken voor de toekomst. Een toekomst waarin plaats blijft voor buitenlopende kippen. Meer dan de helft van de biologische kippen is geruimd en als pluimveehouders weer nieuwe kippen mogen bestellen, is het nog maar de vraag of zij aan kippen kunnen komen die zodanig zijn opgefokt dat ze het goed doen in de biologische houderij. Bij deze wil ik eenieder voor wie de gevolgen van de vogelpest op het bedrijf merkbaar zijn, heel veel sterkte wensen, en vooral ook vertrouwen in de toekomst.

Mede namens de andere projectteamleden,
Monique Bestman

Citaten:

- Het CIDC in Lelystad: *'De kippen in de Gelderse Vallei zijn vrijwel zeker aangestoken door wilde eenden. Dat zou gebeurd zijn op een bedrijf waar kippen buiten lopen en in contact konden komen met eenden of eendenpoep. Onder de eerste zes bedrijven waar de vogelpest werd vastgesteld waren vier bedrijven met vrije uitloop'*. Bron: Volkskrant 5 maart.
- Wim van de Poel (viroloog RIVM): *'De discussie heeft zich steeds geconcentreerd op diervriendelijkheid. De infectierisico's zijn onderschat. Bovendien is wat nu gebeurt met de kippen, ook niet bepaald diervriendelijk. Ik vind dat je de vrije uitloop ter discussie moet stellen'*. Bron: Volkskrant 5 maart.
- FAO landbouwkundige Slingenberg: *'Ook de biologische pluimveehouderij is een intensieve veehouderij. Die kippen moeten toch elke dag een ei leggen'*. Bron: Agrarisch Dagblad 5 maart.
- Van de Giessen (directeur Dierenbescherming): *'De sector zou er goed aan doen open te blijven staan voor welzijnsvriendelijke systemen, want dierenwelzijn is al jarenlang de luide roep van de maatschappij. [...] Want er zijn wel degelijk zeer goed boerende biologische pluimveehouders, die door goed management, gebaseerd op kennis van zaken over deze wijze van boeren, ziekten uitstekend weten te beheersen'*. Bron: Agrarisch Dagblad 6 maart.
- Biologisch Pluimveehouder Vredevoogd (in veilig gebied maar met de kippen binnen): *'Ik neem daarom het zekere voor het onzekere en houd ze voorlopig binnen. Daar zijn ze het overigens helemaal niet mee eens, ze zijn snel gestresst en er is veel onrust in het hok. Zou ik – als gevolg van deze epidemie gedwongen worden mijn kippen voortaan binnen te houden dan stop ik met de kippenhouderij. Altijd in een hok zitten past absoluut niet bij de beesten en niet bij mijn eigen principes!'* Bron: Jonas Magazine april
- *'De Gelderse griep die vanuit een schuur met scharrelende EKO-kippen de wereld rondtrekt en miljoenen mensen doodt. Dat is het ultieme horrorscenario dat zich de komende weken rond de vogelpest in de Gelderse Vallei kan ontwikkelen'*. Openingsalinea van een artikel in NRC Handelsblad 8 maart.

- Koos van Zomeren: *'Ik vind dat we geen dieren moeten houden die dood beter af zijn dan levend. [...] Als er in Nederland geen kippen meer naar buiten kunnen, dan moeten we gewoon ophouden met het houden van kippen'*. Bron: column in NRC Handelsblad 8 maart.
- Jan Wolleswinkel (voorzitter NOP): *'Is ons houderijsysteem met loslopende dieren in de buitenlucht nog wel houdbaar, als wilde eenden overvliegen, hun poep laten vallen en daarmee een besmetting kunnen veroorzaken? [...] Er ligt ook een discussie over de hobbydierhouderij in het verschiet. Die vormt met zijn loslopende kippen ook een risicofactor. Buiten laten lopen met een afdak, dat is mijn voorstel. [...] En zoals na elke dierziektecrisis ligt ook een discussie over hygiëne in het verschiet. Het kan altijd beter, dus ook daar moeten we kritisch naar kijken.'* Bron: Agrarisch Dagblad 12 maart.
- Minister Veerman: *'Op mijn verzoek hebben wetenschappers [...] 85 exemplaren van in totaal 24 wilde vogelsoorten onderzocht op de aanwezigheid van Aviaire Influenza. Bij vier tamme eenden en drie knobbelzwanen uit de directe omgeving van een drietal positief bevonden bedrijven in Renswoude, is de aanwezigheid van hoog pathogeen AI-virus vastgesteld. Het bleek hier echter te gaan om gehouden en niet om wilde vogels. Het is zeer waarschijnlijk dat de besmetting van deze dieren ontstaan is vanaf de nabijgelegen bedrijven. Alle overige uitslagen van de wilde vogels zijn negatief, dat wil zeggen dat deze dieren niet besmet zijn met het AI-virus'*. Bron: Kamerbrief 7 april.
- Minister Veerman: *'Wel is het zo dat de verspreiding van het virus in het algemeen sterk wordt beïnvloed door de contactstructuur in de pluimveesector'*. Bron: Kamerbrief 7 april.
- Platform biologica: *'Biologica onderkent dat er via de buitenuitloop risico bestaat op insleep van besmettelijke dierziekten, maar stelt dat dit tot nu toe gebaseerd is op veronderstellingen. Vergelijkend onderzoek tussen de landbouwmethoden moet nog uitwijzen of de buitenuitloop een extra risico met zich meebrengt. Ook moet onderzocht worden of het buiten houden van kippen juist bijdraagt aan een grotere weerstand tegen dierziekten en welke rol het gebruik van andere rassen hierbij kan spelen. De oorzaken van de vogelpestuitbraak moeten ook gezocht worden in de structuur van de intensieve pluimveehouderij met zeer grote gespecialiseerde en exportgerichte pluimveebedrijven, geconcentreerd in enkele regio's. Een structuur die bij uitbraak van dierziekten uiterst kwetsbaar is. De internationale oriëntatie maakt de eventuele inzet van vaccinatie lastig omdat producten van gevaccineerde kippen niet geëxporteerd mogen worden. De Europese Unie heeft echter voor een bepaalde regio in Italië wel toestemming voor vaccinatie gegeven onder de voorwaarden dat de eieren en het kippenvlees regionaal afgezet werden. Na de MKZ crisis heeft de Commissie Wijffels vastgesteld dat de veehouderij duurzamer moet worden zodat er beter met dieren en milieu zal worden omgegaan. Bij een minder intensieve veehouderij zal ook de schade minder groot zijn als er een ziekte uitbreekt. Volgens de uitgangspunten van de biologische landbouw moeten kippen kunnen scharrelen en dient er respectvol met dieren te worden omgegaan. Doordat de kippen veel ruimte krijgen, zowel binnen als buiten, heeft de biologische pluimveehouderij een extensief karakter. Dit sluit goed aan bij de richting van de veehouderij die de Commissie Wijffels heeft voorgesteld'*. Bron: www.platformbiologica.nl
- Biologisch Pluimveehouder van den Ham (preventief geruimd): *'God straft niet, maar laat het kwade toe. De biologische landbouw past goed binnen het christelijke geloof – eerbied voor al wat leeft. [...] Bio zal buiten blijven in het land. Daar zullen onze mensen en de kopers van ons product voor strijden. [...] Veel mensen zijn het contact met de landbouw kwijt. [...] Met alleen wat open dagen en informatie bij de boer zijn we er niet'*. Bron: Pluimveehouderij 12 april.
- Biologische pluimveehouder Van Deelen (besmet): *'De dagen daarvoor was de vogelpest ons tot op twee, drie kilometer genaderd, in alle windrichtingen. We hadden toen al weinig hoop dat ons bedrijf gespaard zou blijven. [...] Drie dagen later hadden we al tussen de drie- en vierduizend slachtoffers'*. Bron: Pluimveehouderij 12 april.
- Dierenepidemioloog Stegeman: *'Virussen maken de kleinste kans in een varkensflat maar dat willen we niet om redenen van dierenwelzijn. Eerdere epidemieën hebben aangetoond dat het ruimingsbeleid niet goed werkt en bovendien geen draagvlak heeft onder de bevolking. De mensen kennen de veehouderij alleen van shovels met dode kippen en grijpers met dode koeien. We moeten de vooruitgang in microbiologie en virologie benutten. Met tien nieuwe EU-lidstaten wordt het risico op insleep nog groter'*. Bron: Volkskrant 17 april.
- Minister Tavernier (België): *'Onderzoek wijst uit dat het via ventilatiesystemen en –inlaten in stallen is gekomen'*. Bron: Pluimveehouderij 26 april.

Gevolgen vogelpest voor Ekopluijm

12 februari jl gaf het ministerie van LNV schriftelijk toestemming om met Ekopluijm te beginnen. Nog vòòr met de uitvoering begonnen kon worden, brak vogelpest uit. De uitnodigingen voor alle biologische pluimveehouders om op 15 april op het Louis Bolk Instituut over hun onderzoekswensen te praten, zijn niet meer verstuurd. De onderzoekswensen van de pluimveehouders, onmisbaar voor het invullen van het Ekopluijm-onderzoek, zijn dus niet bekend. Het onderzoek, dat grotendeels op praktijkbedrijven zou moeten gaan plaats vinden, kon niet doorgaan. Wel was er een globale invulling van de onderwerpen van Ekopluijm: opfok, rassen, parasitaire wormen, dioxine, etc. en literatuuronderzoek was wel mogelijk. Maar dat literatuuronderzoek was bedoeld als voorbereiding om samen met boeren op hun bedrijf onderzoek te doen.

We verwachten dat per september alsnog begonnen kan worden met waar Ekopluijm eigenlijk voor bedoeld is. Met toestemming van de financier (LNV) is vanwege de actualiteit gekozen voor een extra onderwerp: een goed onderbouwde visie op omgaan met ziekte en gezondheid in de een pluimveehouderij waarin plaats is voor buitenlopende kippen:

- Wat is de betekenis van de uitloop voor de diergezondheid? Gekeken wordt naar voordelen, zoals vermeende weerstandverhoging, verhoogd dierenwelzijn, maar ook uitbraken van besmettelijke ziekten zoals vogelpest.
- Ervan uitgaande dat dieren in uitloopsystemen gehouden moeten kunnen worden, voor welke structuur moeten we dan kiezen, zowel ruimtelijk verdeeld over het land als de gespecialiseerde opbouw van de sector?
- Is er informatie over rassen en weerstand? Kan er op weerstand gefokt worden?
- Is er informatie over houderij en weerstand?

Deze vragen willen we beantwoorden middels literatuuronderzoek en gesprekken met deskundigen in de ruimste zin van het woord, dus ook pluimveehouders. We hopen dit onderzoek in september af te ronden. Na de zomer willen we van start gaan met het onderzoek op bedrijven.

Begin juni wordt alvast begonnen met de kennismakingsbezoeken op bedrijven die zich hebben aangemeld als belangstellende. Vanzelfsprekend worden hierbij de regels in acht genomen zoals beschreven in de bezoekregeling van LNV. Arie Bijl van DLV maakt de afspraken en de bezoeken worden gedaan door Arie Bijl samen met een onderzoeker. Na de kennismakingsbezoeken volgt een selectie van bedrijven met wie verdergegaan wordt. Met die bedrijven zal het onderzoek verder vorm worden gegeven.

Herhaalde oproep

Inmiddels hebben zich veertien bedrijven aangemeld voor deelname aan Ekopluijm. We richten ons op 15 actieve deelnemers (5 innovators en 10 optimalisators) in het project. Als deelnemer van het project kunt u meebeslissen over de invulling van het onderzoek en profiteert u als eerste van de resultaten. Naast kennisontwikkeling gaat het ook om kennisuitwisseling, tijdens thema bijeenkomsten en studiegroepen kunt u uw graantje meepikken.

Voor vragen en aanmelding kunt u terecht bij Louis Bolk Instituut: Monique Bestman en Jan-Paul Wagenaar 0343-523863

Bouw biologische proefstal PV vordert gestaag

De bouw van de biologische proefstal van het PV is weer in volle gang. Er is begin dit jaar enige vertraging opgetreden door wat misverstanden in het vergunningentraject. Deze zijn inmiddels opgelost en de vergunningen zijn allemaal rond. Eind april kwam het groene licht om weer verder te gaan met de bouw. De kippen zullen hierdoor echter niet dit jaar, maar begin volgend jaar opgezet worden.

In het onderzoek zal nadrukkelijk naar de uitloop gekeken worden. Elke subafdeling krijgt zijn eigen uitlopen (2 per subafdeling, zodat we onderzoek aan wisselbeweiding kunnen doen). Behalve de diergezondheids-problematiek is het aantrekkelijk inrichten ervan een belangrijk item. De uitlopen zijn daarom al volledig van bomen en struiken voorzien. Deze hebben dan de tijd om aan te slaan voordat de kippen er in komen. Elke uitloop heeft een strook bomen en struiken, stroken gras en een strook maïs. In eerste instantie zal de jonge aanplant nog wat beschermd worden tegen de kippen en zullen er extra schuilmogelijkheden voor de kippen komen. In het onderzoek zullen meerdere aspecten bekeken worden. Dit wordt in samenwerking met ID-Lelystad en het IMAG gedaan.

Het IMAG zal zich vooral richten op milieu-aspecten van de uitloop. Omdat er nog niet eerder kippen in de uitlopen zijn geweest, kan prima onderzocht worden hoe de mineralenbelasting door de kippenmest in de tijd verloopt, hoe de mestverspreiding in de uitloop is en hoe de inrichting en het gebruik door de dieren hierop van invloed is. Het ID-Lelystad zal zich vooral richten op de natuurlijke weerstand van het dier en hoe dit beïnvloed kan worden. Genetische aanleg, stress, voeding, klimaat, potentiële ziekteverwekkers, overdracht van ziekteverwekkers door mens en huisdier en entingen zijn zo wat zaken die hierbij aan de orde zullen komen.

Het PV zal zich vooral bezig gaan houden met gedrags- en productietechnische aspecten. De stal is daartoe op twee verschillende manieren ingericht. In de helft van de afdelingen staat een zogenaamd strooiselscharrel systeem. Dit bestaat uit een kleine beun met zitstokken erboven en een ruime strooiselruimte met verhoogde nesten. De andere variant is een extensief voliëresysteem. Alle afdelingen zijn voorzien van een binnenuitloop (Wintergarten). De inrichting is steeds zodanig gekozen dat, op papier, de minste kans op pikkerij is. Naast de vergelijking tussen beide houderijsystemen zal ook voeding een belangrijk onderzoeks-onderwerp zijn. Voedingsvragen die we willen behandelen zijn: 100% biologische voeding, voeding ter verhoging van de natuurlijke weerstand, ruwvoerverstrekking. De exacte opzet van de proeven staat nog niet helemaal vast.

Het onderzoek op het proefbedrijf kan niet los gezien worden van de waarnemingen in de praktijk. Via samenwerking met het Louis Bolk Instituut, de DLV en het IMAG zal er daarom voor gezorgd worden dat er een optimale wisselwerking komt tussen praktijk en proefstal. Beiden leveren immers puzzelstukjes van dezelfde puzzel. Alleen gezamenlijk kunnen de verschillende vraagstukken opgelost worden.

Dioxine

Eind 2001 werden we verrast door de wetenschap dat er op veel bedrijven met biologische leghennen eieren worden geproduceerd met een te hoog niveau aan dioxine in de eieren. Ogenblikkelijk is er onderzoek ingesteld naar de mogelijke oorzaken. Opfokhennen en de grond in de uitloop werden met name geïdentificeerd als risicofactoren. Het Rikilt en ID Lelystad zijn een onderzoek gestart om meer kennis te krijgen over het mechanisme in het dier. Een vraag die nog steeds niet echt beantwoord is, luidt: hoe kan een biologische legkippenhouder voorkomen dat hij eieren produceert met een te hoog dioxine gehalte? Het is echter de hoogste tijd dat er een antwoord op die vraag komt. Per 1 januari 2004 moeten ook eieren van kippen die buiten lopen voldoen aan de norm voor dioxine in eieren.